

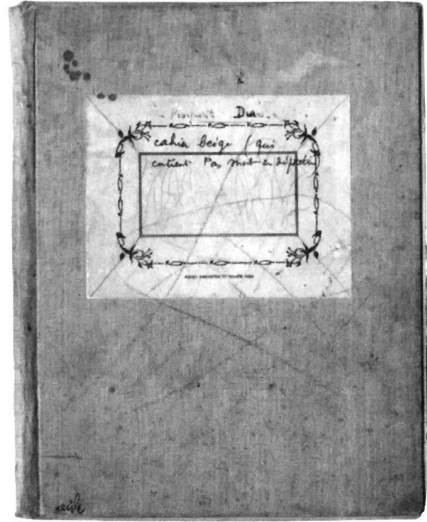
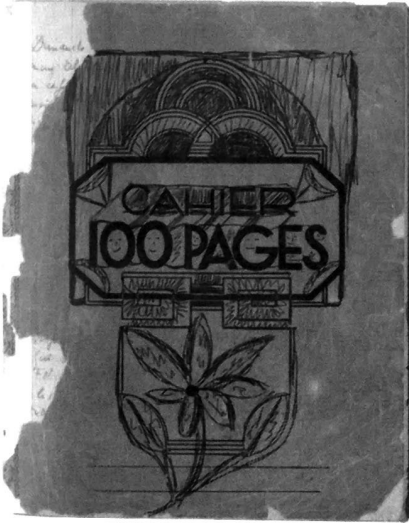
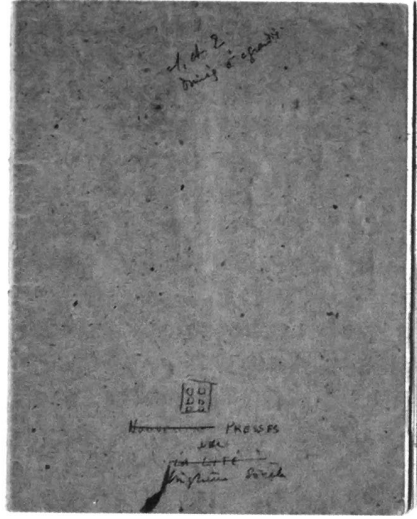
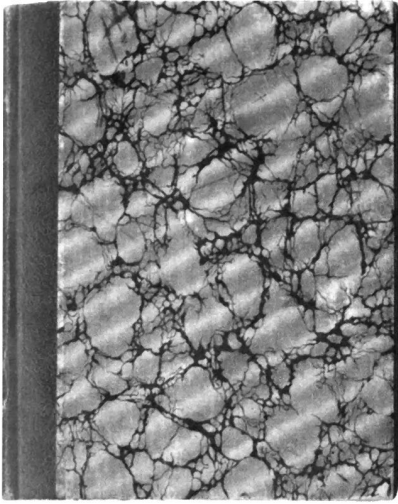
Marguerite Duras

Savaş Yılları Defterleri

ve diğ er metinler

Türkçesi: Işık Ergüden

Deneme

Dört "Savaş Yılı Defteri"nin kapakları

Sadec ile Saï arasındaki feribotta ilk kez rastladım Léo'ya. Saygon'daki yatılı okula dönüyordum ve birisi, kim olduğunu bilmiyorum, beni Léo'yla birlikte arabasına almıştı. Léo yerliydi ama bir Fransız gibi giyinmiş, mükemmel Fransızca konuşan biriydi. Paris'ten gelmişti. Ben on beş yaşındaydım, Fransa'da sadece çok küçükken bulunmuştum. Léo bana çok zarif gelmişti. Parmağında kocaman bir elmas yüzük vardı, üzerinde ham ipekten ince bir giysi. O zamana dek yalnızca beni fark etmemiş insanlarda böyle bir elmas görmüştüm. Kardeşlerim ise beyaz pamuklu giyorlardı. Servetimize bakılırsa, günün birinde ham ipekten takım elbiseler giyebileceklerini hayal etmek bile imkânsızdı.

Léo bana güzel bir kız olduğumu söyledi.

“Paris'i biliyor musunuz?”

Hayır, dedim. Yüzüm kızarmıştı. O Paris'i biliyordu. Sadec'te oturuyordu. Sadec'te Paris'i tanıyan birinin olduğunu ben o zamana dek bilmiyordum. Léo'nun bana kur yapması çok hoşuma gitmişti. Doktor beni Saï'deki yatılı okula bıraktı. Ben ayrılırken, Léo, allem edip kallem edip, “tekrar görüşürüz” dedi. Olağanüstü zengin olduğunu anlamıştım ve gözlerim kamaşmıştı. Öyle heyecan içinde ve ne yapacağımı bilemez bir haldeydim ki Léo'ya hiç cevap vermedim. Üç kişiyle birlikte kaldığımız Matmazel C.'nin evine girdim. İki öğretmen ve benden iki yaş daha küçük, Colette adlı bir kız. Matmazel C. öğretmen maaşının aşağı yukarı dörtte birini annemden alıyordu. Karşılığında da bana eksiksiz bir eğitim vereceği garantisinde bulunmuştu. Annemin öğretmen

olduğunu sadece Matmazel C. biliyordu. İkimiz bu bilgiyi kurumda bulunan diğerlerinden titizlikle saklıyorduk, çünkü işkillelenebilirlerdi. Yerli çocukların gittiği bir okulda öğretmenlik, çok düşük bir ücret almak anlamına geldiğinden, çok küçümsenen bir durumdu. Ben de bu durumu titizlikle ve elimden geldiğince gizliyordum. O akşam Matmazel C.'nin evine dönerken, umutsuzluğa kapıldım: Sadece'te oturan Léo'nun annemin durumunu kesinlikle öğreneceğini ve bu yüzden benden uzaklaşacağını düşünüyordum. Bu hissimi kimseye söyleyemezdim; özellikle de bir başmüdür kızı olan Colette'e. Matmazel C.'ye de söyleyemezdim. Beni evinden atardı, ki bu da, hiç kuşku yok, annemi kısa sürede öldürürdü. Ama kendimi teselli ediyordum. Léo, Paris'i bilen çok zengin biri olsa da, sonuçta o bir yerli, bense beyazdım; belki bir öğretmen kızıyla yetinebilirdi.

Öğretmen kızı olmam lisede benden yüz çevrilmesine yol açtığınadan sadece postacı ve gümrükçü kızlarıyla ilişki kurabilmiştim. Yerel okul öğretmenininin durumuna denk olanlar sadece onlardı. Matmazel C. beni rahatlıkla kabul etmişti, çünkü açık fikirli biriydi ve annemin dürüstlüğü de dillere destandı. Yine de bana karşı Colette'e olduğundan hem daha sert hem de daha yakın davranıyordu. Örneğin Matmazel C.'nin sol göğsünün altında kanserli bir ur vardı ve bunu bütün evde sadece bana gösteriyordu. Genellikle pazar öğleden sonraları, herkes dışarı çıkmışken, ikinci kahvaltısından sonra gösterirdi urunu. İlk gösterdiğinde, Matmazel C.'den neden böyle bir koku yayıldığını anladım. Ama bütün evde sadece bana göstermesi aramızda bir tür suç ortaklığı kurmuştu, ki ben bunu öğretmen kızı olmama bağlamıştım. Bu durum beni rahatsız etmiyordu. Anneme de bunu söyledim ve o da bu güven işaretinde kendince gururlanacak bir şeyler buldu. Sahne Matmazel C.'nin odasında cereyan ediyordu. Göğsünü açıyor, pencereye yaklaşıp bana gösteriyordu. Ben, kanserli uru iki, üç dakika seyredecek kadar nezaket gösteriyordum. "Görüyor musun?" diye soruyordu Matmazel C. Ben de, "Evet, bu işte, görüyorum," diyordum. Matmazel C. göğsünü kapattığında, ben de yeniden so-

luk almaya başlıyordum. O ise siyah dantelden giysisini yeniden üzerine geçirip iç çekiyordu. Bunun üzerine ona yaşlı olduğunu, urun artık bir önemi olmadığını söylediğimde beni onaylıyor, teselli buluyordu, çıkıp botanik bahçesinde dolaşıyorduk.

Memur kocasından dul kalmış ve kendi de memur olan annem (1903'ten beri Hindiçin'de öğretmenlik yapıyordu), genel validen Yukarı Kamboçya'da bir çeltik tarlası almayı başarmıştı. Bu imtiyazlar çok küçük yıllık ödentiler karşılığında geri ödeniyor ve bilmem kaç yılın sonunda tarıma açılırlarsa, topraklar kullanıcının mülküne geçiyordu. Annem, bitmek bilmez uğraşlardan sonra, Kamboçya'nın ücra bir yerinde, Fil Sıradağları ile deniz arasında, sekiz yüz elli hektarlık toprak ve ormanı kapsayan büyük bir imtiyaz elde etti. Eğri büğrü bir yoldan gidildiğinde, bu plantasyon ilk Fransız karakoluna altmış kilometre mesafedeydi, fakat bu sakınca gerektiğinde gözardı edilebilirdi. Annemin işe aldığı elli kadar hizmetçiyi, Cochinchine'den [Güney Yönetim Bölgesi] alıp, denize iki kilometre mesafede, bataklıkta tam ortasında inşa edilecek bir "köy"e yerleştirmek gerekti. O dönem hepimiz yoğun bir sevinç içindeydik. Annem ömrü boyunca bu anı beklemişti. Köy inşa edilirken, plantasyonumuzu çevreleyen o eğri büğrü yolun kenarına da kazıklar üzerinde bir ev inşa ediyorduk. Bu ev bize 1925 yılında beş bin liraya mal oldu. O dönem için büyük paraydı bu. Taşkınlar yüzünden sırkalar üzerinde inşa ettiğimiz ev tamamen ahşap olduğundan, odun kesmek, düzeltmek ve ince sırkaları getirip evin yapılacağı yere yığmak gerekti. Bu uğraş boyunca hiçbir aksilik annemi durduramadı. Annem Saygon Eğitim Müdürlüğü'nden görev izni almayı becerdiğinden, altı ay boyunca sürekli Banteai-Prey'de (plantasyonun adı buydu) yaşadık. Evimiz inşa edilirken, annem, küçük abim ve ben "yukardaki", hizmetçilerinkine bitişik bir saz kulübede kalıyorduk (köy, yoldan, dolayısıyla evimizden kayıkla dört saat mesafedeydi). Tıpatıp hizmetçilerimiz gibi yaşıyorduk. Tek farkımız, annemle benim geceleri yere serdiğimiz şiltemizdi. Ben o zaman on bir

yaşındaydım, kardeşim on üç. Annemizin sağlığı pes etmeseydi, gayet mutlu olacaktık. İşin üstesinden gelmeye bu kadar yakın olduğumuzu görmenin sevinci ve sinirliliği, özellikle güç bir dönem olan yaş dönümüyle çakıştı. O süreçte annem iki üç kez sara nöbeti geçirdi. Bir tür baygınlık geçirip komaya giriyor, komanın bütün gün sürdüğü de oluyordu. Doktor bulmanın imkânsızlığı bir yana, o dönemde Kamboçya'nın o bölgesinde kesinlikle telefon olmadığından, annemin krizleri yerli hizmetçileri derin üzüntülere gark ediyor, korkuyorlar ve her seferinde çekip gitmekle tehdit ediyorlardı. Paralarını alamamaktan çekiniyorlardı. Saz kulübenin etrafında toplanıp, annemin krizlerinin sürdüğü bütün gün boyunca kulübeyi çevreleyen bayırda sessizce oturuyorlardı. Kulübenin içinde annem bilinçsiz halde yatıyor ve yavaşça hırıldıyordu. Ara sıra, abim ve ben dışarı çıkıp hizmetçilere annemin ölmediğini söylüyor, onları yatıştırıyorduk. Söylediklerimize inanmakta güçlük çekiyorlardı. Abim, onlara, annem ölse bile, ne yapıp edip onları Cochinchine'e geri götüreceğine ve paralarını ödeyeceğine yemin ediyordu. Söylemiştim, abim o dönemde on üçündeydi; daha o zamandan, tanıdığım en cesur insandı. Hem beni yatıştıracak gücü buluyor, hem de hizmetçilerin önünde ağlamamak gerektiğine, ağlamanın gereksiz olduğuna, annemizin yaşayacağına beni ikna ediyordu. Gerçekten de, güneş Fil Sıradağlarının ardındaki vadide kaybolduğunda, annemiz kendine geliyordu. Bu krizlerin özelliği onda hiç iz bırakmamasıydı. Annem, hemen ertesi gün, her zamanki işlerine devam ediyordu.